

Programiranje II

Funkcijski jeziki

1. Kakšen je zgodovinski izvor funkcionalnih jezikov?

Temelja sta turingov stroj in lambda račun.

Matematiki: Turing, Church, Kleene, Post...

2. Razloži koncept vrednosti v funkcijskih jezikih. Predstavi možne tipe vrednosti.

Atomični tipi: integer, real, boolean, string

Preprosta vrednost je atomičnega tipa.

Funkcijski jeziki uporabljajo *vrednosti*

Imperativni jeziki pa *spremenljivke*

3. Predstavi strukturo seznama v funkcijskih jezikih (list)

Seznam je lahko prazen ali pa vsebuje elemente določenega tipa.

List ima glavo in rep.

4. Predstavi strukturo produktov v funkcijskem jeziku

Interpretacija produktnega tipa je kartezijski produkt tipov, ki sestavljajo produkt.

Primeri produktov so: pari, triples, n-tuples.

5. Razloži, kako se uporablja λ abstrakcija v funkcijskih jezikih.

Primer: let izjava: let $x = N$ in M .

$\rightarrow (\lambda x.M) N$

Uporabljena za vezanje imena in vrednosti.

V Ocamlu: globalna in lokalna deklaracija.

6. Predstavi koncept funkcije v OCaml-u.

Funkcija je lambda abstrakcija $\lambda x.M$.

x je parameter in M je telo funkcije.

Funkcija je sestavljena iz parametra x in telesa M .

```
function x -> M
```

```
function x -> x*x;;  $\rightarrow \lambda x.x*x$ 
```

Telo funkcije je lahko druga funkcija.

```
function x -> (function y -> 3*x + y);;
```

Vrednost funkcije je lahko druga funkcija.

```
(function x -> function y -> 3*x + y) 5
```

7. Opiši Curry obliko funkcije. Kakšne so prednosti uporabe te oblike?

Arity funkcije je število parametrov.

Curry oblika: **Funkcije imajo en parameter**

Ta parameter je lahko tudi tuple ali produkt...

Prednost uporabe *Curryeve* oblike je ta, da je koda bolj pregledna in jedrnata.

```
let square = function x -> x*x;;
```

8. Opiši načina za vezavo med imeno in vrednostjo v bloku OCaml.

let izjava veže vrednost z imenom. $\text{let } x = M \text{ in } N = (\lambda.N) M.$

Vrednost je lahko definirana globalno ali lokalno.

- globalna definicija: dostopna povsod.
 - lokalna: dostopna samo v lokalnem kontekstu.
-

9. Predstavi koncept obsega in življenske dobe spremenljivke.

Obseg je programsko območje, kjer je opredeljena. Vrednost definirana v določenem blocku, je definirana v vseh pod-blockih...

Življenska doba vrednosti je veljavnost definicije.

10. Predstavi koncept rekurzije v funkcijskih jezikih.

Definicija rekurzije je referenca samo nase.

Prvič predstavljena v Lisp.

Linearna rekurzija → rekurzija, ki poteka v eni smeri.

Primer: `let rec factorial n -> if n=1 then 1 else n * factorial(n-1);;`

Repna rekurzija → je lahko pretvorjena v iteracijo.

11. Predstavi parametrični polimorfizem.

Funkcija ima lahko več različnih oblik.

Tipi parametrov so spremenljivke.

- 'a, 'b, 'c.

Generičnost...

12. Višje funkcije. Kako jih uporabljamo in predstavi...

Višja funkcija vzame funkcijo kot parameter ali pa vrne funkcijo.

Primer: Kompozitum: `let compose f g x = f (g x);;`

Uporaba: map, filter, reduce...

13. Predstavi in razloži ujemanje vzorcev.

To je kompleksen case statement.

Omogoča preprost dostop do komponent kompleksnih podatkovnih struktur.

```
1  _: wildcard
2  (*
3      Vzorci v match morjo biti istega tipa.
4      Vzorci morajo biti linearni. Ena spremenljivka le enkrat.
5      Vzorci grejo po vrsti. Od zgoraj navzdol.
6      Prvo ujemanje se izrazi.
7      Seznam vzorcev mora biti izčrpen.
8  *)
9  let isApple x = match x with
10     | "Apple" -> true   |
11     | ----- |
12     | "Orange" -> false |
13     | _ -> false;;      |
```

14. Kako definiramo polimorfičen tip v OCamlu?

```
1  typedef;;
2  type ('a, 'b) pair = 'a * 'b;;
```

15. Opiši tip unije v OCaml-u.

```
type figure = Knight | Pawn | ... ;;
```

Prevajalniki

1. Predstavi strukturo prevajalnika.

- Front-end:
 - rekonstrukcija vrstic
 - leksikalna analiza
 - pred-obdelava
 - analiza sintakse
 - analiza semantike
- Back-end:
 - analiza poteka
 - vmesna optimizacija
 - generacija kode in optimizacija odvisna od cilja.
- Cilj:
 - Prevajanje v: strojno kodo, bytecode, runnable file, drugi jeziki...

2. Opiši proces rekonstrukcije vrstic.

1. Znaki Unicode v zapis z backslashom \x10D.
2. Tabulatorji zamenjani s presledki.
3. Znaki za konec vrstice so zamenjani z `;` ...

4. Prazne vrstice so odstranjene.

3. Kaj je leksikalna analiza?

Napisana koda je razdeljena v seznam *tokenov* (žetonov):

- literals: 12345, 0x0, "oi", 'a', true.
- ključne besede: if, else, for, function, void, return.
- identifikatorji: varX, \$, MyClass.
- tipi: int, char, 'a', void.
- operatorji: +, -, *, /.
- oklepaji...

Ustvarjeno je zaporedje žetonov, in ločila so odstranjena.

Regularni izrazi se uporabljajo.

DKA (deterministični končni automati = Regularni izraz).

4. Kaj je slovnica programskega jezika?

Programski jeziki imajo preprosto sintakso, katero lahko ponazorimo z CFG oz. KNS.

KNS (kontekstno neodvisna slovnica) ima strukturo:

1	G = (V, T, R, S)
2	V = spremenljivke
3	T = žetoni (simboli)
4	R = produkcije
5	S = začetna spremenljivka

- Slovnica nam pove, kateri nizi spadajo v določen jezik.
-

5. Opiši parser.

Parser je algoritem, ki sprejme seznam tokenov in prepozna, katera pravila sestavljajo ta seznam.

Ustvari **leksično drevo**.

→ root (zgoraj) = začetna točka.

→ vozlišča = pravila.

→ listi = žetoni.

Parse tree (Sintaktično drevo):

6. Opiši naloge semantične analize.

- preverjanje tipov.
- preverjanje, če koda ima smisel.
- primer: null + null ali int + int.
- semantičnost je 100% postavljena s strani pisatelja jezika.

Uporablja sintaktično drevo za vhodni podatek.

Pretrovi **sintaktično drevo** → **abstraktno sintaktično drevo**.

Obstaja tudi: **Tabela simbolov**.

Poveže (zmapa) identifikator z njegovim: **tipom**, **strukture** in **območje**.

7. Opiši vlogo vmesne kode.

Pojavi se pri jezikih (ponavadi višje-stopenjskih), ki jo želimo uporabljati na več različnih *operacijskih sistemih*.

(bytecode)

Prednosti:

- lahko poganjaš na različnih OS.
- kodo se lahko pretvori nazaj v izvirno kodo.
- Lahko nosi dodatne informacije.
- Lahko se izvede optimizacija, specifična za tisti računalnik.

Slabosti:

- Prevajanje ob zagonu → počasnejši zagon.

8. Predstavi načine optimizacije vmesne kode.

- Eliminacija mrtve / neuporabne kode.
- Alokacija spomina za konstante.
- Skok do skoka zamenjan z enim direktnim skokom.
- inline expansion: inline funkcije so "cenejše" kot normalne.
JMP → JMP → X &arr; JMP → X
- Enkratni check za indexe pri arrayih.
- Pogosto uporabljene spremenljivke so shranjene v registru.

9. Opiši funkcije back-end-a.

Optimalno vmesno kodo prevede v strojno kodo (objektna koda):

- Glede na cilje, lahko prevede v `bytecode` za navidezno napravo.
- Lahko se prevede v drug jezik.
- Lahko se prevede v *assembly code*.

Imperativni jeziki

1. Predstavi razlike med funkcijskim in imperativnim modelom računanja.

Razlika v programiranju:

Funkcijski	Imperativni
Program je funkcija	Program je zaporedje ukazov
Rezultat se opravi z oceno funkcije.	Rezultat temelji na izvajanju ukazov
Ni važno, kako nastane rezultat.	Ukazi spremenijo vsebino glavnega pomnilnika

Razlika v modelih:

Funkcijski	Imperativni
------------	-------------

Funkcijski	Imperativni
λ -račun, rekurzivno naštete funkcije	
Abstraktni stroj je	Abstraktni stroj je Turingov stroj
	Rezultat dobimo, ko je doseženo končno stanje.

2. Kaj je bila ideja strukturiranega programiranja, razvitega leta 1970?

- Top-down dizajn. (Od zgornjega dol.) Main prva.
- Modularizacija kode.
- Strukturirani tipi (multi-dimenzionalna polja).
- Opisna imena spremenljivk in konstant.
- Komentarji.

3. Opiši koncept spremenljivke v imperativnih jezikih.

Spremenljivka je simbolično ime za del spomina, katero lahko uporabljamo za dostop do shranjene vrednosti v tej celici (spominska celica).

Vsak program ima *tabelo simbolov*, ki ima shranjene vse informacije glede spremenljivk.

[ime, naslov, velikost]

Program mora dodeliti spominski prostor preden se uporabi spremenljivka.

4. Opiši koncepte imperativnih jezikov uporabljenih za kontrolo zaporedja.

• Zaporedja:

Telemljna abstrakcija za opisovanje algoritmov.

Zaporedje ukazov spremeni stanje spremenljivk.

• Blok:

Blok je predstavljen z aktivacijskim zapisom.

Imperativni jeziki so ponavadi strukturirani z bloki.

begin-end | loop | telo funkcije

Vsak blok ima:

- lokalne spremenljivke
- lokacijo spomina za vrednost, ki jo vrne

• Pogoji:

Strojna koda uporablja ukaze za pogojne skoke

[JE, JNE, JA, ...]

• Zanka:

- while (x > 0): Ponavlja ukaze med / dokler določen pogoj ni sprejet.
- for (i in 0..10):
- do-while: Pogoj je na koncu (vsaj enkrat se izvede).

Kontrola zanke:

- skok iz loopa: break;

- skok do pogoja: `continue`;

5. Predstavi koncept procedure in funkcije v imperativnih jezikih.

Podrutine so temeljni mehanizem za kontrolo.

- Del programa, ki ima definiran vhod in izhod, je podrutina, postopek ali funkcija.
- Podrutina izvede operacijo na željo klicatelja.
- S pomočjo parametrov se podrutini prenesejo argumenti.
- Če podrutina vrne vrednost je **funkcija** drugače pa je **postopek**.

6. Opiši najbolj pomembne načine prenašanja parametrov.

- Podajanje vrednosti
Parameter je lokalna spremenljivka postopka.
- Podajanje referenc
Koda postopka spreminja podano spremenljivko.
Vse spremembe spremenljivke ostanejo tudi po koncu postopka.

7. Predstavi strukturo podatka (record) in njeno uporabo v IPL.

To je produkt imenovanih komponent.

```
1 | type name = { name1 : t1; ... ; nameN : tN };;
```

```
1 | struct complex {  
2 |     double rp;  
3 |     double ip;  
4 | }
```

8. Predstavi koncept pointerja.

Pointer je referenca na objekt v spominu.

Operacije z pointerji:

- alokacija in delokacija objektov na kopici (heap).
- dodelitev enega kazalca drugemu.

Rekurziven tip v OCamlu:

```
1 | type ctree = Empty | Node of char * ctree;;
```

9. Predstavi strukturo polja in njenega namena v IPL.

Polja so podatkovne strukture, ki vsebujejo določeno število podatkov, ki so določenega tipa.

Polje je po definiciji spremenljivo, vendar je velikost fiksna.

Dostop do elementov je ponavadi preko indexov.

10. Opiši strukturo podatkovne množice.

Set (podatkovna množica) ima 0 ali več elementov določenega tipa.

11. Opiši strukturo slovarja.

Slovar ima **KLJUČ** in **VREDNOST**, katera dva elementa sta povezana.

Ta struktura je zelo popularna.

Upravljanje spomina

1. Opiši koncept časa vezave.

Vezava je povezava dveh stvari: ime in stvar, ki jo imenuje.

Čas vezave je čas, ki preteče, preden se ustvari vezava.

Čas:

- krajši = hitrejši
- daljši = fleksibilen

Statičen = pred zagonom.

Dinamičen = med tekom.

2. Opiši življensko dobo objektov in povezav.

To je čas, ki preteče med nastankom in uničenjem te povezave.

Čas, ki preteče med nastankom in uničenjem objekta, je **življenska doba objekta**.

3. Predstavi pristope dodelitve pomnilnika v programskih jezikih.

- Statični objekti (static object) → dobijo naslov, ki ga obdržijo tekom izvajanja.
- Skladovni objekti (stack object) → LIFO (last in first out)
- Heap objects → so lahko dodeljeni kadarkoli, vendar je za to potreben boljše upravljanje s spominom.

4. Predstavi statično dodelitev spomina. Kaj je statičen aktivacijski zapis?

Globalne spremenljivke so statični objekti.

- Enostavno in hitro.
- Alociraj en aktivacijski zapis za eno funkcijo.
- Statična alokacija.
- Starejši dialekti Fortrana uporabljajo ta sistem.

Slabe lastnosti:

- Nemogoče je uporabljati rekurzijo.
- Multi-nitenje ne more biti implementirano.

Statičen aktivacijski zapis vsebuje:

- lokalne spremenljivke + začasne vrednosti
- argumente podrutin.
- naslov ? vrnitve ?
- vrednost, ki jo vrne.
- referenco na aktivacijski zapis klicatelja.

5. Opiši skladovno alokacijo prostora za podrutine

Aktivacijski zapis je alociran ko je blok ali podrutina aktivirana.

Upravljanje s skladom je pod okriljem subrutine.

TODO

6. Predstavi alokacijo na kopico. Kateri problemi obstajajo v povezavi s tako alokacijo?

Pri kopici so lahko pod-bloki alocirani in delocirani kadarkoli.

Kopica je potrebna za dinamično alokacijo povezanih podatkovnih struktur kot so nizi, seznami, seti. Oz. tisto, čemur se velikost lahko spremeni.

Problemi:

- počasnejši dostop
- ni garantirano, da bo prostor porabljen z najboljšo učinkovitostjo.

TODO

7. Katere strategije uporabljamo, pri manipuliranju s spominom v kopici?

Kopica je `linked list`.

Obstaja čiščenje spomina in re-alokacija spomina.

- First fit:
Free list je skeniran, dokler se ne najde dovolj velik blok.
Če je blok prevelik, je splittan in se uporabi samo potrebna velikost.
- Best fit:
Poišče najbolj ustrezen blok.

8. Opiši eksplicitno upravljanje pomnilnika.

v C in C++ imamo `malloc` in `free`, s katero lahko razpolagamo in dinamično upravljamo s pomnilnikom.

Program alocira bloke spomina in ima popolno kontrolo nad njimi.

Problemi:

- če se pointer "izgubi", imamo `memory leak`.
- če je objekt pomotoma prevzet, imamo `viseči pointer`.

Prevzemi so ponavadi avtomatični. (lokalne spremenljivke funkcije)

9. Opiši avtomatično upravljanje s spominom. Zakaj garbage collection?

Funkcijski jeziki imajo skoraj vedno GC.

Alokacija objektov je vedno sprožena ob določeni operaciji: [**nov objekt, dodajanje seznamu, ...**]

Delokacija je lahko:

EksPLICITNA	IMPLICITNA
C, C++, Pascal	Jezik mora priskrbeti mehanizem, za identifikacijo nedosegljivih objektov in jih odstraniti.

Zakaj **JA** GC?

- Napake pri delokaciji spomina so ene izmed najbolj pogoste in najdražje napake, pri programih.

Zakaj **NE** GC?

- Počasnejše.
- Ni lahka implementacija.

10. Primerjaj avtomatično in eksplicitno čiščenje spomina.

Avtomatično čiščenje je zelo pomembno.

V modernih sistemih, je "cena" avtomatičnega čiščenja kompenzirana z močnejšo opremo.

11. Opiši GC z štetjem referenc.

Objekt ni več uporaben, ko ni več pointerjev, ki kažejo na ta objekt.

Števniki pointerjev je v objektu, in je nastavljen na 1.

Ko je število 0, lahko objekt prevzamemo.

PROBLEM:

Objekt je lahko neuporaben, čeprav obstajajo reference, ki kažejo nanj.

(cirkularna struktura je problem).

12. Opiši mark-and-sweep mehanizem za GC. Predstavi mogoče izboljšave.

1. Collector gre čez vsak blok v kopici, in ga označi kot useless.
2. Začetno z pointerji zunaj kopice, gre rekurzivno čez vse povezane podatkovne strukture, in vsak na novo "najden" blok označi kot "uporaben".
3. Vse, ki so "useless", počisti.

TODO

Objektno-usmerjeni jeziki

1. Opiši objektno-usmerjeni model.

Namen objektno-usemerjenega modela je abstrakcija podatkov.

Podatki implementacije so skriti in vse interakcije z objektom so preko njegovih funkcij.

Objekt ima:

- metode
 - lastnosti
-

2. Opiši definicijo razreda in nastanka primerka (instance).

Razred je definicija objekta, ki definira lastnosti in obnašanje. Obnašanje razreda je implementirana z metodami. Nove instance so lahko narejene v že obstoječih razredih.

- možnost dedovanja

Večina jezikov ima operator `new()`.

- Ocaml nima konstruktorjev
- parametri so dosegljivi kot spremenljivke
- Razred se obnaša kot generator → funkcija, ki generira objekte.

Privatne metode in spremenljivke so dosegljive samo v tem razredu.

3. Opiši agregacijo in njeno implementacijo v OOP.

Agregacija je ena izmed dveh abstrakcij, uporabljenih v OO.

- **Agregacija** = 'has-a' (ima lastnost).
- **Specializacija** = 'is-a' (je nekaj).

Objekt je sestavljen iz drugih objektov.

Primer: (Učenec_{razred} ima naslov_{razred}).

4. Opiši specializacijo in njeno implementacijo v OOP.

Pod-razred podeduje vse lastnosti super-razreda.

Pod-razred je specializacija super-razreda.

5. Opiši koncept method-overriding-a.

Deklaracija metode, ki že obstaja v starševskem razredu, velja za nadomestitev že obstoječe metode.

Tako lahko pod-razred implementira funkcijo na način, ki njemu ustreza.

6. Opiši koncept dedovanja večih stvari hkrati, in problemov, ki so navzoči.

En objekt deduje več stvari.

Problem:

- **Diamantni problem** → problemi pri poimenovanju, in več kopij določenega starša.
-

7. Kaj je abstraktni tip? Podaj primer.

To je tip, ki se vpelje zaradi velike nevarnosti napak s strani programerja.

Je model, ki poleg množice možnih vrednosti definira tudi vse operacije, ki so dovoljene na elementih tega tipa.

8. Predstavi koncept subtyping-a in subitivity-a

Sub-typing je relacija na tipih, ki omogoča da je vrednost enega tipa uporabljena na mestu drugega.

9. Predstavi dinamično vezavo in subsumption...

TODO

10. Opiši implementacijo razredov in objektov.

Vsak objekt je sestavljen iz dveh delov:

- Variable part: vsebuje spremenljivke.
- Fixiran del: tabela metod in je enak za vse instance.

11. Opiši koncept abstraktnega razreda.

Abstraktni razred vsebuje virtualne metode. Njim se definira samo podpis.

Razred je abstrakten, če vsebuje eno virtualno metodo.

Ko pod-razred implementira virtualno metodo, postane metoda "realna", ali pa je tudi pod-razred abstrakten.

12. Kaj je generičnost?

To je način programiranja, pri katerem so postopki napisani v smislu tipov, ki bodo natančno določeni pozneje, in so instancirani šele, ko jih potrebujemo za konkretne tipe.

Parametrizirani razredi omogočajo uporabo ˇ parametricnega polimorfizma ˇ . Kot pri deklaracijah tipov so lahko tudi razredi parametrizirani s spremenljivami tipov.

Moduli

1. Opiši koncept modula.

Modularna zasnova programov omogoča dekompozicijo v več programskih enot, ki jih lahko razvijamo samostojno od preostalega dela sistema.

Programer lahko dela z prevedo kodo modula. Ni potrebna izvirna koda.

Programer mora poznati vmesnik do modulov, ki vsebuje vrednosti, funkcije tipe in pod-module, ki jih modul nudi uporabnikom.

2. Predstavi module kot enote prevajanja.

Lahko so predstavljeni kot ena ali več datotek.

Naprimen v ocamlu imamo modul in vmesnik, lahko pa uporabljamo modul tudi brez vmesnika. Tako je tudi v C.

Vmesnik se uporablja za to, da se omeji dostop do modula.

Vmesnik = podpis

Implementacija modula = struktura.

3. Opiši koncept abstraktnega podatkovnega tipa in njegovih relacij z moduli.

Ideja abstraktnega podatkovnega tipa je ta, da označuje določeno množico abstraktnih struktur.

Reče se mu abstrakten, ker ponuja svojo implementacijo, in je zato prilagodljiv.

4. Opiši koncept vmesnika in implementacije modulov v OCaml-u.

Vmesnik omejuje dostop do modula.

Vmesnik skriva implementacijske detajle

Vse kar programer rabi vedeti, je definirano v vmesniku.

V vmesniku so tipi abstraktni.

5. Predstavi zgradbo modularnega jezika v Ocaml-u.

Vmesnik = podpis.

Implementacija = struktura.

- ime modula z VELIKO.
 - podpis in struktura ne potrebujeata imenovanja.
-

6. **Kako doseči skrivanje informacij / omejevanje dostopa do modulov? **

To dosežemo z vmesnikom, kjer lahko skrijem kodo implementacije in omejimo druge informacije.

7. Opiši parametirizirane module (funktorje). Dej primer.

To so generični moduli, ki temeljijo na osnovi modulov, ki so podani kot argumenti.

TODO

Tipi

1. Predstavite tipni sistem programskega jezika

- Curry Haskell:
 - implicitne vrste (ocaml, haskell, ml)
 - funkcionalni jeziki

- opcijske anotacije
 - anotacije so podane, kjer so potrebne
 - tipi izhajajo iz izrazov
 - Alonzo Church:
 - eksplicitne vrste
 - stroge anotacije
 - implementacije jezikov vključujejo preverjanje tipov spremenljivk, izrazov itd...
-

2. Razloži pravila ekvivalence tipov.

Ta pravila določijo, če in kdaj se dva tipa različnih vrednosti ujemata.

3. Razloži pravila kompatibilnosti tipov.

Ta pravila določijo, če je lahko vrednost s tem tipom uporabljena v določenem kontekstu.

4. Kaj je type-checking?

Preverjanje tipa je postopek, ki zagotavlja, da program spoštuje pravila jezika.

Jezik je **strongly typed**, ko aplikaciji ne dovoli kakršnih koli operacij na objekt, ki ni namenjen za uporabo te operacije.

Jezik je **statically typed**, ko je **strongly typed** in je type checking lahko med prevajanjem.

5. Opiši type checking rule based.

- ekvivalenčna pravila.
 - kompatibilnostna pravila.
 - interferenčna pravila.
-

6. Opiši type inference.

Uporablja se za type-checking.

To je proces določanja tipa izrazov na podlagi znanih tipov.

Poznamo 2 pristopa:

- temelji na typing-rules (pišemo tip)
- prebere tip (`var x = 40`)